

לימוד מדריכים: צום י"ז בתמוז

חמישה דברים קרו בי"ז בתמוז: נשתברו הלוחות, בטל התמיד, הובקעה העיר, שרף אפוסטומוס את התורה והעמיד צלם בהיכל. [משנה, תענית, ד', ו']

האבלות על החורבן בזמן הזה / הרה"ג זלמן ברוך מלמד שליט"א בשביל מה, בעצם, מתענים?

היה אפשר לחשוב שתעניות אלו הן אבל, זיכרון לצרות שהיו בימים אלו, בשם שעושים ימי שמחה על ארועי שמחה. אולם, הרמב"ם אינו אומר כן (פרק ה', הלכות א'-ה'): "יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו'..."

מבואר בדברי הרמב"ם מטרת התענית אינה זיכרון, אלא "לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה". עומד על כך החתם סופר, שמביא את דברי הרמב"ם וכותב עליהם (שו"ת חתם סופר, הלכות אור החיים, סימן רח): "הנה גילה לנו מה שלא היינו מעלים על דעתנו, שהיינו חושבים שהתעניות הללו אינם על דרך התשובה אלא על דרך האבל והצער ביום שאירע רע כמו השמחה ביום שאירע טובה [...] מכל מקום הודיענו הרמב"ם דלא כן הוא, ועל פיו נהגו לומר וידוים וסליחות באותן הימים משום שנקבעו על התשובה."

הדבר הראשון שארע בי"ז בתמוז הוא שבירת הלוחות. ואמרו חז"ל שאילו היינו מקבלים את הלוחות הראשונות היתה בטלה המיתה, לא היתה יותר גלות לישראל, ולא היינו שוכחים את התורה. חכמים אומרים לנו בכך שלולא נשתברו הלוחות הראשונים היינו חוזרים למדרגה העליונה שלפני זמן חטא אדם הראשון, שהיא גם המדרגה העתידית שאנו שואפים אליה.

מאידך, הגמרא אומרת שישראל חטאו בחטא העגל "כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה". לא היו ישראל ראויים לאותו החטא, וסוגב הקב"ה את בשלונם של ישראל כדי ללמד דרך תשובה. ויש להתבונן בדברים: אם לא היה חטא העגל היו מתרוממים ישראל למדרגה בה עליונה, לאחר חטא העגל - אין לך דור שאין בו מפורענות חטא העגל, וכל זה היה שווה כדי ללמד דרך תשובה! כדי ללמד שאפילו מהמשברים הגדולים ביותר אפשר לשוב בתשובה, שהרי אפילו לחטא העגל, שהיה בה נורא כמו כלה המזנה תחת חופתה, היתה דרך תשובה.

חזרה בתשובה / ניר לנסי

לשלוש עשרה קרה אלוש"ג "תשובה" בדרך ארבות הישראלית.

הוא הפך להיות אלוש"ג של דוסיס. "זעלום תשובה" הוא היום ביטוי לשלמות, הוא היום ביטוי לשלמות, הוא היום ביטוי לשלמות, הוא היום ביטוי לשלמות. בביטוי "חזרה בתשובה" דוקא כן לשלמות כואם, והרבה, אך יש לו לשלמות חזרה. הוא הורצה וכוף למחילתו המקורי עד כמעט אביו היקר, ונאמר בלא פלר זר לבצרים: אהפוך לחיוני אדתי, אעבור מאי-קיום לחיות וקיום לחיות. אפילו אלוש"ג אומר פחות מכך, ומאמר רק הגירה סוציאלית מהחברה החיונית לחברה הדתית.

אבל כן זה לא הכי גדול. הכי גדול, זה לשלוחו לחזור בתשובה" הנצטיי כאחד שהך והאולפן בעולם חסר-מחלבה לבו אין שלמות, רק תשובה. מי לחזר בתשובה הוא מי שיתר על השלמות, שאין או כפייתו להתמודד עם השלמות, ואכן הוא רוצה לסיפקו או תשובה לוכנות, ואז הוא רואה. להעיוות הנה נואד יד העיוותים הגדול לחנו: הביטוי "חזרה בתשובה", לבא אמר את מי לעצב את הדת, כאילו רק או יש שלמות, וכאילו רק שלמות זה מה שהינע אותו. תשובה אצבור, חייבים אצבור, שאז לא התלמדות האומיות של הביטויים האלו. התלמדות המקורית של הביטויים "חזרה בתשובה" ו"זעלום תשובה" היא רחבה בהרבה. פירושם הוא, כראש ובראשונה, תיקון עצמי. חזרה בתשובה פירושו אקן לעלה או טוב לעלינו, ולענת את עצמנו כך לא נעלה אותו טוב. אם כבר, זהו תהיך של חזרת קוליות, או של הגרוא תשובה בחינים.

אכן, לשלמות האומיות של הלוחה תשובה אינה נצטרך להפועל אהליב אלא אלוש"ג. אכן העולה תשובה חוצר דוקא: אחר ליצא אלוש"ג הוא מביע מחדל, בסגירת העגל, או כור לחזרתו לחנו באו. אפי היהדות העירקרי של הליבה הוא באמת אבינו לשלמות, הקורא אידיו "לובו, בנינו לובבי"; אך הליבה לבתשובה אינה מתייחסת רק אלוש"ג: תשובה היא גם עצמנו, אנוני האומיות, הגבוה והטהור לנו (והרי לנו היעדים האלו נעוצים זה בזה). כלו כן, תשובה אינה רק קבאל עול לחיות אלא גם דרך אורף: תיקון הלידות לנו ואופן התנהגותנו. אף עצנו זה, אפי היהדות חזרה לאאה בתשובה כרוכה גם בהתלמדות אעבודת ה' דרך אלוש"ג הגורה וקיום החיות; אך יש אלוש"ג ואמת הדרגות של תשובה אפני ואחרי לחקיימים אפילו לחיות אמת בלודע - חדוע לא נלמל בלוחה זו אמר אותן? זעלום תשובה זה אקדסי את עצמך צעד אחד קדימה למיפה לאמה נלצא. מי לא חוצה זעלום זאת?

מה קורה כלביטוי לסיים נלכת להלכה? כלשון למה זומר דבר למה, גם אי אפולר זעלום את הדבר להיא מורה עיו. בלמקרה לנו, כלשון את הלולש "תשובה", או זולשי תשובה. איל לא לב לחקור, רק דוק בלמקום - כן אדסי בלמקומו, כן ציבור בלמקומו. לחבצרים, לחקריים את השני ולא את עצמך, ומתענוני. אז למה עולשי?

עולשי תשובה! מליביס תשובה זיולנה. לחזרים את הלוחה להארון, מסידיס לחנה את הנפתיון, לחקריים לעזיה את האבק, ומליביס אותה לחקומה הלכוד והגבוה באקסיקון לנו. לא הלנה למיפה זרסי או ציבור אנחנו, כולנו חוצים זעלום תשובה. זה לא לייך אדתי ולא לחיוניות, זה לייך לנו. זה הדבר הכי נפלא והכי כיפי שאנו יכולים ארצות זעלום עסי חיינו.

"רבי אליעזר אומר: ... שוב יום אחד לפני מיתתך (פרקי אבות ב, י).

שאלו תלמידיו את רבי אליעזר, וכי אדם יודע איזהו יום ימות? אמר להן, וכל שכן: ישוב היום שמא ימות למהר, ונמצא כל ימיו בתשובה."

(תלמוד בבלי, מסכת שבת, קנג א)

